

(Coord. Ruxandra Cesereanu)

**IULIU HOSSU – TREI PORTRATE
IULIU HOSSU – THREE PORTRAITS**

Ovidiu Ghitta | Ruxandra Cesereanu | Gelu Hossu

Galaxia Gutenberg
2019

Ruxandra Cesereanu / <i>Preambul</i>	7
Ovidiu Ghitta / <i>O zi din viața cardinalului Iuliu Hossu: 1 decembrie 1918</i>	13
Ruxandra Cesereanu / <i>Cartea transfigurării. Memoriile cardinalului Iuliu Hossu</i>	63
Gelu Hossu / <i>Cronica unui martiriu asumat</i>	79

Contents

Ruxandra Cesereanu / <i>Prologue</i>	121
Ovidiu Ghitta / <i>A Day in the Life of Cardinal Iuliu Hossu: December 1, 1918</i>	127
Ruxandra Cesereanu / <i>A Book of Transfiguration. Cardinal Iuliu Hossu's Memoir</i>	181
Gelu Hossu / <i>The Chronicle of an Assumed Martyrdom</i>	197
Fotografii 1900-1970 / <i>Photos 1900-1970</i>	239

Ruxandra
Cesereanu | **Preambul**

Există destule cărți și broșuri care prezintă viața episcopului și cardinalului greco-catolic Iuliu Hossu, așa încât ceea ce sintetizez eu aici pentru cititorul naiv sau, dimpotrivă, pentru cel specializat și avizat, este minimal și concis, dar esențial. Un mic vitraliu sau o fișă moral-spirituală.

Iuliu Hossu (născut în 30 ianuarie 1885, Milaș, comitatul Cluj – decedat în 28 mai 1970, București) a fost primul cardinal greco-catolic român. Și-a definitivat studiile teologice la Colegiul *De Propaganda Fide* din Roma. În 1910 a fost hirotonit preot de către Vasile Hossu, episcop de Gherla. A activat ca preot militar în primul război mondial (1914-1917). A fost numit episcop de Gherla (1917-1930), apoi de Cluj-Gherla (1930-1948). A fost cel care, din însărcinarea Marelui Sfat Național Român la 1 decembrie 1918, a citit Rezoluția de unire a Transilvaniei și Banatului cu Regatul României în fața mulțimilor adunate la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. A fost senator de drept în Parlamentul României și membru de onoare (din 1945) al Academiei Române. A fost arestat de autoritățile comuniste în 1948 (odată cu scoaterea abuzivă în afara legii a Bisericii greco-catolice) și a fost condamnat la detenție și domiciliu obligatoriu, cumulând 22 de ani de prizonierat politic, până la moarte, în 1970. A refuzat să renunțe la credința sa și a rezistat mucenicește. A fost model etic și confesional pentru toate generațiile de preoți pe care le-a tutelat și format și care i-au succedat, inclusiv în clandestinitate și în perioada detenției ori a domiciliului obligatoriu.

Volumul de față este fructul unei prietenii intelectuale și al unui proiect interdisciplinar la care participă un istoric, un

libris.ro
Respect

literat și un inginer cu vocație jurnalistică. Prietenia mea cu Ovidiu Ghitta este veche, din timpul studenției noastre, iar stilul alert, iscusit și vivace al colegului și prietenului meu istoric m-a captivat întotdeauna. Întrucât Ovidiu Ghitta nu face istorie seacă și rece, ci este un inspirat, are o narativitate electrizantă și o ideatică percutantă. Prietenia mea cu Gelu Hossu este recentă și e legată de admirația noastră comună pentru figura cardinalului Iuliu Hossu. L-am descoperit pe Gelu Hossu datorită felului său aparte de a practica un jurnalism inedit, cu dimensiuni mentale, într-un stil animat, energic și de o epicitate cuceritoare.

Am gândit volumul în chip bilingv (în română și engleză) în așa fel încât cartea să fie utilă atât pentru cititorul autohton, cât și pentru cel străin (fie că acesta din urmă cunoaște parțial sau aprofundat figura cardinalului Hossu, fie că nu o cunoaște deloc).

În mod strategic, omagial și simbolic, volumul este gândit ca un «iconostas» cu trei segmente legate între ele: în prima parte, Ovidiu Ghitta izbutește un documentar al zilei de 1 decembrie 1918, avându-l în centru pe episcopul Iuliu Hossu; în partea de mijloc eu mă ocup, hermeneutic, de memoriile de detenție și domiciliu obligatoriu ale cardinalului; iar în ultima parte Gelu Hossu narează jurnalistic ultimele zile din viața lui Iuliu Hossu și avatarurile legate de înhumare, deshumare, reînhumare. Cititorul are astfel la dispoziție trei modalități de percepție și interpretare a vieții și activității religioase (și nu numai) a lui Iuliu Hossu, precum și trei etape din cronologia vieții (și morții) acestuia. Instrumentarul istoric, literar și jurnalistic este gândit să ofere o imagine minuțioasă, dar și una de sinteză a celei mai luminoase și emblematice figuri a greco-catolicismului românesc (alături de aceea a lui Inochentie Micu-Klein).

Există destule cărți și broșuri care prezintă viața episcopului și cardinalului greco-catolic Iuliu Hossu, așa încât ceea ce sintetizez eu aici pentru cititorul naiv sau, dimpotrivă, pentru cel specializat și avizat, este minimal și concis, dar esențial. Un mic vitraliu sau o fișă moral-spirituală.

Iuliu Hossu (născut în 30 ianuarie 1885, Milaș, comitatul Cluj – decedat în 28 mai 1970, București) a fost primul cardinal greco-catolic român. Și-a definitivat studiile teologice la Colegiul *De Propaganda Fide* din Roma. În 1910 a fost hirotonit preot de către Vasile Hossu, episcop de Gherla. A activat ca preot militar în primul război mondial (1914-1917). A fost numit episcop de Gherla (1917-1930), apoi de Cluj-Gherla (1930-1948). A fost cel care, din însărcinarea Marelui Sfat Național Român la 1 decembrie 1918, a citit Rezoluția de unire a Transilvaniei și Banatului cu Regatul României în fața mulțimilor adunate la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. A fost senator de drept în Parlamentul României și membru de onoare (din 1945) al Academiei Române. A fost arestat de autoritățile comuniste în 1948 (odată cu scoaterea abuzivă în afara legii a Bisericii greco-catolice) și a fost condamnat la detenție și domiciliu obligatoriu, cumulând 22 de ani de prizonierat politic, până la moarte, în 1970. A refuzat să renunțe la credința sa și a rezistat mucenicește. A fost model etic și confesional pentru toate generațiile de preoți pe care le-a tutelat și format și care i-au succedat, inclusiv în clandestinitate și în perioada detenției ori a domiciliului obligatoriu.

Volumul de față este fructul unei prietenii intelectuale și al unui proiect interdisciplinar la care participă un istoric, un

libris.ro
Respect

literat și un inginer cu vocație jurnalistică. Prietenia mea cu Ovidiu Ghitta este veche, din timpul studenției noastre, iar stilul alert, iscusit și vivace al colegului și prietenului meu istoric m-a captivat întotdeauna. Întrucât Ovidiu Ghitta nu face istorie seacă și rece, ci este un inspirat, are o narativitate electrizantă și o ideatică percutantă. Prietenia mea cu Gelu Hossu este recentă și e legată de admirația noastră comună pentru figura cardinalului Iuliu Hossu. L-am descoperit pe Gelu Hossu datorită felului său aparte de a practica un jurnalism inedit, cu dimensiuni mentale, într-un stil animat, energic și de o epicitate cuceritoare.

Am gândit volumul în chip bilingv (în română și engleză) în așa fel încât cartea să fie utilă atât pentru cititorul autohton, cât și pentru cel străin (fie că acesta din urmă cunoaște parțial sau aprofundat figura cardinalului Hossu, fie că nu o cunoaște deloc).

În mod strategic, omagial și simbolic, volumul este gândit ca un «iconostas» cu trei segmente legate între ele: în prima parte, Ovidiu Ghitta izbuteste un documentar al zilei de 1 decembrie 1918, avându-l în centru pe episcopul Iuliu Hossu; în partea de mijloc eu mă ocup, hermeneutic, de memoriile de detenție și domiciliu obligatoriu ale cardinalului; iar în ultima parte Gelu Hossu narează jurnalistic ultimele zile din viața lui Iuliu Hossu și avatarurile legate de înhumare, deshumare, reînhumare. Cititorul are astfel la dispoziție trei modalități de percepție și interpretare a vieții și activității religioase (și nu numai) a lui Iuliu Hossu, precum și trei etape din cronologia vieții (și morții) acestuia. Instrumentarul istoric, literar și jurnalistic este gândit să ofere o imagine minuțioasă, dar și una de sinteză a celei mai luminoase și emblematice figuri a greco-catolicismului românesc (alături de aceea a lui Inochentie Micu-Klein).

Mulțumesc editurii Galaxia Gutenberg pentru găzduirea acestei cărți și le mulțumesc lui Ovidiu Ghitta și lui Gelu Hossu pentru că s-au lăsat convinși de acest proiect ivit spontan, consacrat figurii cardinalului Iuliu Hossu.

Ideea mi-a venit la 1 decembrie 2018. Am ezitat să sărbătoresc într-un fel sau altul ziua aceasta clamată oficial, dar un lucru știam sigur, anume, că nu voi sta la televizor, că voi evita retorica pompoasă ori figurile patriotarde specifice politicii autohtone actuale. Așa încât călătoria spre centrul Clujului și-a găsit degrabă sensul, la statuia cardinalului Iuliu Hossu (realizată de sculptorul Ilarion Voinea și plasată pe Bulevardul Eroilor), care fusese inaugurată și sfințită cu o zi înainte (la 30 noiembrie 2018), în mijlocul a câteva sute de oameni. Era ger, statuia era solitară acum, mă găseam acolo cu o prietenă, am aprins o lumânare, iar lumea a început să se oprească relativ curioasă, văzându-ne la picioarele statuii. Trecători variați staționau măcar câteva secunde și citeau de pe placa memorială despre cine este vorba. Chiar dacă pe fugă, au trecut pe acolo părinți și copii, studenți, maturi, bătrâni. Și atunci am știut într-un mod cât se poate de simplu și direct că acesta era felul cel mai adecvat de a sărbători 1 decembrie 2018, la statuia unuia dintre cei care au citit Rezoluția Unirii Transilvaniei cu România, în urmă cu un veac. Dacă la inaugurare (cu o zi înainte) privisem statuia din față, de data aceasta m-am așezat în spatele statuii cardinalului, ca să văd ce zărește ea. Perspectiva a fost tulburătoare și justifica plasarea statuii exact acolo unde se găsea. Întrucât ceea ce privea statuia (înaltă de doi metri și șaiszeci de centimetri) era chiar catedrala Schimbarea la față unde episcopul greco-catolic de odinioară slujise vreme de optsprezece ani, până să fie arestat. Voi mai spune doar că prietena cu care ajunseseam să cinstim figura cardinalului prin

statuia sa omagială a făcut o fotografie expresivă, pe care o și folosesc de fapt pentru coperta acestui volum. Această fotografie tulburătoare spune mai multe decât aş putea eu să o fac aici și proiectează figura cardinalului Iuliu Hossu într-un sens iconic meritat cu prisosință.

Ovidiu | **O zi din viața cardinalului**
Ghitta | **Iuliu Hossu: 1 decembrie 1918**

OVIDIU GHITTA (n. 1962) este profesor și decan la Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității Babeș-Bolyai, specialist în istoria Bisericii greco-catolice române, paleografie româno-chirilică și istoria României în Epoca Modernă Timpurie. A efectuat stagii de cercetare și documentare la Paris, Roma, Pisa, Budapesta, Viena și Beregovo. A publicat volumele *Nașterea unei biserici. Biserica greco-catolică din Sătmar în primul ei secol de existență (1667-1761)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001, *Pâinea pruncilor (The Infants' Bread) A Post-Tridentine Catechism from the Beginnings of Habsburg Transylvania*, L'Harmattan, 2015, *Scrierea chirilică românească din Transilvania și Ungaria habsburgică (secolul XVIII) – Album*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2015, a colaborat la *Istoria Transilvaniei* (coordonatori Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András), vol. II (de la 1541 până la 1711), Editura Institutului Cultural Român, Cluj-Napoca, 2005, *Storia religiosa dello spazio romeno* (coordonator Luciano Vaccaro), Fondazione Ambrosiana Paolo VI, Centro Ambrosiano, Gazzada, 2016, *Storiografia medievistica in Romania: l'ultimo quarto di secolo* (coordonatori Massimo Miglio și Ioan-Aurel Pop), Istituto Storico Italiano per il Medioevo, Roma, 2018 și *Școala Ardeleană*, antologie de texte alcătuită și coordonată de Eugen Pavel, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă, vol. 3, București, 2018 și a coordonat mai multe volume colective, printre care *Confessional Identity in East-Central Europe* (în colaborare cu Maria Crăciun și Graeme Murdock), Ashgate, 2002 și *Istoria Universității Babeș-Bolyai*, Editura Mega, 2012.

La 1 decembrie 1948, Iuliu Hossu, episcopul greco-catolic de Cluj-Gherla, se afla la Dragoslavele, și nu de bunăvoie. Acolo, în pitoreasca așezare musceleană cu aer curat și peisaje de poveste, răsfirată de o parte și de alta a văii Dâmboviței și a drumului ce leagă Ardealul de Țara Românească, patriarhia ortodoxă avea o vilă de vacanță. În ea fuseseră aduși de la București și plasați sub pază strictă cei șase ierarhi ai Bisericii greco-catolice din România. Au ajuns la destinație aproape de miezul nopții, la sfârșitul ultimei zile a lunii octombrie.¹ Sârma ghimpată întinsă din timp în jurul clădirii indica noua menire a acesteia. Încetase să mai fie un loc de recreere și de meditație tihnită în sânul naturii, un refugiu dorit pe un tărâm de vis. Devenise un soi de colivie aurită pentru niște prelați trecuți brutal de autoritatea de stat în regim de captivitate și izolare. Cu toții apucaseră să simtă deja asprimea aresturilor subterane ale Ministerului de Interne. Erau considerați dușmani ai regimului. Se opuseseră din răspuțeri în acea toamnă acțiunii vertiginoase a puterii comuniste din România de a le desființa, după model sovietic, Biserica.² Legătura ei cu Roma pontificală nu putea fi tolerată în noul context politico-ideologic, marcat de influența hegemonică a Moscovei în zonă. Neînduplecării arhieriei români trebuiau să fie ruptți complet de turma pe care o păstoreau, privați de libertate, reduși la tăcere, timorați și, dacă nu consimțeau nicicum să adopte soluția apostaziei, suprimați încet-încet.

¹ Iuliu Hossu, „Credința noastră este viața noastră” *Memoriile cardinalului dr. Iuliu Hossu*, Ed. Viața Creștină, Cluj-Napoca, 2003, p. 128.

² Cristian Vasile, *Între Vatican și Kremlin Biserica Greco-Catolică în timpul regimului comunist*, Editura Curtea. Veche, București, 2003, pp. 120-178; Ioan-Marius Bucur, *Din istoria Bisericii greco-catolice române (1918-1953)*, Editura Accent, Cluj-Napoca 2003, pp. 133-138, 181-220.

Dragoslavele a fost prima lor stație pe un drum fără de întoarcere. Fuseseră internați tranzitoriu într-un spațiu oferit de conducerea Bisericii ortodoxe, deloc străină de suferința prin care treceau confrății lor. Calvarul fiecăruia dintre episcopii uniți a început într-un loc fermecător, ce putea să-i pară lesne privitorului neutru un adevărat colț de rai.

Pătruns în incintă, Iuliu Hossu a remarcat fotografia celui care, cu ceva ani în urmă, primise clădirea în dar, ca „vilă pentru vânat”. „De pe perete privea liniștit și senin la noi, fie iertat, patriarhul Miron Cristea”, „pe vremuri episcop al Caransebeșului”.³ Un chip foarte cunoscut, așadar. Gândul i-a zburat – știm asta din memoriile episcopului clujean – la o amintire comună, la un moment de neuitat trăit de ei doi împreună. „Îmbrățișați, am fost fericiți [...] la proclamarea Unirii Ardealului cu Patria Mamă”.⁴ Câte se întâmplaseră și se schimbaseră între timp! Din acel tandem făcut celebru de fotograful Samoilă Mârza prin instantaneul surprins la Alba Iulia, doar el mai era în viață, nu însă și în libertate. Numai lui i-a rămas să constate îndurerat și amărât ce răsturnare cumplită de situație se producea. „N-ar fi putut crede patriarhul Miron Cristea că în această vilă va fi internat întregul episcopat al Bisericii române unite, <acesta fiind> începutul *căii crucii* pregătite de cei fără Dumnezeu [...] în strânsă colaborare cu un urmaș al său și mai mulți ierarhi ai Bisericii ortodoxe”. „Biserica noastră a purtat lupta dreaptă împreună cu Biserica ortodoxă pentru unirea neamului [...], veacuri de-a rândul împreună în bine și în rău”.⁵ Cele două se aflau acum pe baricade diferite, fiind separate net de modul în care le trata autoritatea politică.

³ Iuliu Hossu, „Credința noastră”, p. 132.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

There are plenty of books and brochures that document the life of the Greek-Catholic Bishop and Cardinal Iuliu Hossu, so what I will briefly outline here for the naïve or specialized reader is minimal and concise, but essential. A small window into the past and a moral-spiritual portrait.

Iuliu Hossu (born on the 30th of January 1885, at Miłaș, Cluj county - died on the 28th of May 1970, Bucharest) was the first Greek-Catholic Romanian Cardinal. He completed his theological studies at De Propaganda Fide College in Rome. In 1910 he was ordained priest by Vasile Hossu, Bishop of Gherla. He activated as a military priest in WWI (1914-1917). He was consecrated Bishop of Gherla (1917-1930), and then Bishop of Cluj-Gherla (1930-1948). Iuliu Hossu was the one who, on the 1st of December 1918, read the Resolution of the Union of Transylvania and the Banat with Romania, in front of the crowds gathered at the Great National Assembly from Alba Iulia. He was a senator in the Parliament of Romania and an honorary member (since 1945) of the Romanian Academy. He was arrested by the communist authorities in 1948 (the same year that the Greek-Catholic Church was abusively outlawed) and was sentenced to detention and compulsory domicile, cumulating 22 years of political prison until his death in 1970. He refused to give up on his faith and withstood persecution like a martyr. He was an ethical and confessional model for every generation of priests he trained and inspired, including during his period of detention or the forced domicile.

This book is the fruit of an intellectual friendship and of an interdisciplinary project in which an historic, a literary scholar and an engineer with a journalistic vocation participated. My friendship with Ovidiu Ghitta is old, it goes back to our student

days, and the alert, ingenuous and vivid mind of my colleague and historian friend has always captivated me. Because Ovidiu Ghitta doesn't write dry and terse history, he has a captivating and inspiring narrative and impactful ideas. My friendship with Gelu Hossu is recent and tied to our shared admiration for Cardinal Iuliu Hossu. I discovered Gelu Hossu because of his way of practising an uncommon form of journalism, with a penchant for cultural analysis, in a lively and entrancing style and charming storytelling propensities.

I conceived the book as a bilingual edition (English and Romanian) so that it would be useful both for the indigenous and foreign readers (who may be partially or thoroughly familiar with Cardinal Iuliu Hossu's personality, or know nothing about him).

Strategically and symbolically, this work is structured like an "iconostasis" with three segments tied to one another: in the first part, Ovidiu Ghitta creates a documentary of the 1st of December 1918, centred on Bishop Iuliu Hossu; in the second part I take into consideration, hermeneutically, the cardinal's detention and forced domicile memoirs, and in the final section Gelu Hossu journalistically recounts the last days of Iuliu Hossu's life and the details regarding his inhumation, exhumation and reinhumation. Thus, the reader is offered three perspectives on Iuliu Hossu's religious (and not only) activity, as well as three chronological stages of his life (and death). The historical, literary and journalistic vantage points praise readers with a thorough image and also a synthetic one of the most lightful and emblematic personality of Romanian Greek-Catholicism (besides that of Inochentie Micu-Klein).

I must thank Galaxia Gutenberg for their offer to publish this book and I am grateful to Ovidiu Ghitta and Gelu Hossu for their commitment to this spontaneous project, dedicated to cardinal Iuliu Hossu's personality.

The idea came to me on the 1st of December 2018. I hesitated as how exactly I should celebrate this official day, but I was certain of one thing, that I would not sit in front of the TV, that I would avoid the bombastic, jingoistic rhetoric of today's politicians. So my journey to the centre of Cluj quickly found its reason, I walked to statue of Cardinal Iuliu Hossu (made by the sculptor Ilarion Voinea and placed on the Heroes' Boulevard) which had been inaugurated and blessed a day before (on the 30th of November 2018), in the middle of a few hundred people. It was freezing cold and the statue was solitary now. I was there with a friend, we lighted a candle, and people started looking relatively intrigued at us, seeing us at the foot of the statue. Different passers-by stopped at least for a few seconds, and found out from the memorial plaque whom the sculpture portrayed. Even if they were in a hurry, parents and children, students, adults and old people stopped by the statue. And then it dawned on me that was the most adequate way to celebrate the 1st of December 2018, by the statue of the one who had read the Resolution of Transylvania's Union with Romania, a century before. While during the inauguration (on the previous day) I had been watching the statue from the front, this time I stood behind it in order to understand what the Cardinal could see. The perspective was fascinating and it justified the placement of the statue in that particular spot. What the Cardinal's gaze rested on (the statue is two meters and 60 centimetres tall) was the "Transfiguration" Cathedral where the former Greek-Catholic Bishop had served for eighteen years before he was arrested. I must also add that the friend with whom I had come to pay homage to the Cardinal took a very expressive photo of the statue, which I will actually use for the cover of this book. This astonishing photo says more than I could do here as it iconically captures Cardinal Iuliu Hossu's personality.

(Translated by Livius Hodiş)

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

